

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**

Bezoekadres
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr
00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)
F 070 378 6100 (algemeen)
www.rijksoverheid.nl/ezk

Behandeld door
A.G.C. Bulten

T 070 379 6940
a.g.c.bulten@minezkn.nl

Ons kenmerk
WJZ / 22142906

Uw kenmerk

Bijlage(n)

1. procedureverloop
2. verslag hoorzitting

Datum **- 08 JUNI 2022 -**
Betreft beslissing op bezwaar - verlenen opsporingsvergunning aardwarmte
Rijnland

Met de brieven van 27 september 2021 hebben Gedeputeerde staten van de Provincie Zuid-Holland (hierna: provincie) en Dunea N.V. (hierna: Dunea) bezwaarschriften ingediend tegen de verlening van de opsporingsvergunning aardwarmte Rijnland aan Shell Geothermal B.V. en D4 B.V. (hierna: Shell/D4). Met de hierna volgende beslissing wordt beslist op deze bezwaarschriften.

Voor ik daaraan toe kom, wil ik het volgende opmerken.

Uit de contacten die mijn ambtenaren op verschillende momenten in de afgelopen maanden met de provincie en Dunea hebben gehad, heb ik geconstateerd dat de provincie en Dunea zich zeer betrokken voelen bij het proces tot zorgvuldige vergunningverlening. Ik ben de provincie zeer erkentelijk voor het uitgebreide en veelomvattende advies dat u op ons verzoek heeft uitgebracht. De gegeven adviezen en gevoerde gesprekken dragen bij aan een zorgvuldige vergunningverlening. Ik hecht eraan om ook bij eventuele toekomstige zaken met elkaar in gesprek te blijven.

In uw advies, de mondelinge gesprekken en tijdens de bezwaarprocedure hebben de provincie en Dunea zorgen geuit over de bescherming van de drinkwatervoorziening in het licht van de verleende opsporingsvergunning voor aardwarmte Rijnland.

De opsporingsvergunning Rijnland is verleend voor de diepe ondergrond met als ondergrens de basis van de Altena Groep (500 meter tot ongeveer 2.000 meter onder het maaiveld). De opsporingsvergunning overlapt voor een heel klein deel met het grondwaterbeschermingsgebied (met daarbinnen een waterwingebied) en niet met het gebied waar Dunea onderzoek doet naar nieuwe oppervlaktewinningen voor de drinkwatervoorziening. U vreest voor mogelijke schadelijke effecten in deze gebieden die het gevolg kunnen zijn van het aanwijzen van deze gebieden voor geothermie doeleinden.

De door u geuite zorgen over de samenloop van de grondwaterbeschermingsgebieden en geothermie begrijp ik en neem ik uiterst serieus. Voor mij staat voorop dat de door de provincies aangewezen grondwaterbeschermingsgebieden, strategische grondwaterlichamen en boringvrije zones gerespecteerd worden. Op geen enkele manier zou ik het belang van de energievoorziening boven het belang van de grondwaterbescherming ten behoeve van de drinkwatervoorziening willen stellen. Activiteiten zoals boringen

naar locaties in de diepe ondergrond zijn in grondwaterbeschermingsgebieden niet toegestaan. Provincies sluiten mijnbouwactiviteiten expliciet uit in grondwaterbeschermingsgebieden in de provinciale milieuverordening. Dit volgt ook uit de Structuurvisie Ondergrond (STRONG) die in samenwerking met betrokken decentrale overheden, maatschappelijke organisaties en anderen betrokkenen is opgesteld. Met de wijziging van de Mijnbouwwet (Mbw) zoals voorzien per 1 januari 2023 wordt ook vastgelegd in de Mbw zelf dat het doorboren van grondwaterbeschermingsgebieden voor mijnbouwactiviteiten niet is toegestaan. Ik ben van mening dat grondwaterbescherming, drinkwaterwinning en mijnbouwactiviteiten naast elkaar kunnen bestaan. Ik neem dit als uitgangspunt en zal voor deze activiteiten dan ook geen omgevingsvergunning afgeven. Graag ga ik bij de voorbereiding van een eventuele omgevingsvergunning voor boren, als de precieze plek van de eventuele boring bekend is, naar aanleiding van het advies van de provincie in gesprek.

Verder wil ik nog benadrukken dat met de nu verleende opsporingsvergunning alleen géén activiteiten kunnen plaatsvinden, laat staan activiteiten die invloed kunnen hebben op de grondwaterbeschermingsgebieden voor drinkwater. Voor een boring is altijd een omgevingsvergunning nodig. Bij deze vergunning komt, zoals gezegd, de daadwerkelijke locatie van de boring aan de orde en de voorwaarden waaronder de activiteit op de beoogde locatie kan plaatsvinden.

Voorgaande neemt niet weg dat ik nu moet beslissen op uw bezwaarschriften. Mijn besluit op uw bezwaren volgt hieronder.

Beslissing op bezwaar

Voor een overzicht van het procesverloop verwijs ik naar bijlage 1. Voordat ik inhoudelijk op uw bezwaargronden kan ingaan, moet ik eerst beoordelen of aan alle formele vereisten is voldaan. Zo moet ik beoordelen of u belanghebbende bent bij het besluit. Na afweging van alle argumenten en juridische factoren kom ik tot de conclusie dat u in juridische zin geen belanghebbende bent bij het besluit. Dat betekent dat ik niet toekom aan de inhoudelijke beoordeling van de bezwaargronden. Mijn besluit licht ik hieronder verder toe.

Om de provincie en Dunea aan te merken als belanghebbende bij het besluit tot verlening van de opsporingsvergunning Rijnland moet sprake zijn van een rechtstreeks betrokken belang bij de opsporingsvergunning Rijnland. Dit belang moet actueel zijn geraakt.

Voor de provincie geldt dat het de provincie toevertrouwd belang als haar belang wordt beschouwd. In de eerste plaats gelden daarbij de belangen die voortvloeien uit de taken die op grond van wetgeving aan de provincie zijn toevertrouwd zoals de ruimtelijke ordening en grondwaterbescherming. Zo is de provincie met betrekking tot het grondwater algemeen verantwoordelijk voor het bereiken van de milieudoelstellingen die volgen uit de Kaderrichtlijn water en de Grondwaterrichtlijn, zowel binnen als buiten de grondwaterbeschermingsgebieden. Daarnaast heeft de provincie de specifieke wettelijke taak om de grondwaterkwaliteit in grondwaterbeschermingsgebieden (daaronder vallen waterwingebieden, boringsvrije zones en grondwaterbeschermingszones) te

beschermen met het oog op de waterwinning voor onder andere de drinkwatervoorziening op grond van artikel 1.2 Wet milieubeheer. Dunea is een drinkwaterbedrijf in de zin van art. 1 van de Drinkwaterwet en draagt als zodanig zorg voor de openbare drinkwatervoorziening in haar distributiegebied. Deze taakstelling is ook vastgelegd in haar statuten. Uit de Drinkwaterwet, de statuten en de feitelijke werkzaamheden van Dunea volgt dat het drinkwaterbelang in het bijzonder door Dunea wordt behartigd.

A. Algemene overwegingen

De opsporingsvergunning is een vergunning die een gebied in de diepe ondergrond exclusief reserveert voor de vergunninghouder ten behoeve van het doen van onderzoek naar aanwezigheid van aardwarmte in de diepe ondergrond. Door de gebiedsreservering heeft de vergunninghouder de zekerheid dat tijdens de fase van het kostbare onderzoek een andere partij geen vergunning ten behoeve van het opsporen of winnen van aardwarmte in het betrokken gebied kan aanvragen.

De opsporingsvergunning is dus een marktordenende vergunning. De belangen van derden kunnen bij deze vergunning betrokken zijn als de derde rechten heeft in hetzelfde gebied in dezelfde grondlaag of als de vergunning de wettelijke taakuitoefening van een derde doorkruist of belemmert. Ik ben van mening dat daarvan in dit geval geen sprake is. Ik licht dit als volgt toe.

De provincie en Dunea noemen de belangen van grondwaterbescherming en drinkwatervoorziening. Het planmatig beheer van grondwater met het oog op de winning van drinkwater kan geleid worden op artikel 9 en 13 van de Mijnbouwwet (hierna: Mbw), weliswaar een rol spelen bij het verlenen van de opsporingsvergunning, maar ik ben van mening dat de belangen van grondwaterbescherming en drinkwatervoorziening door het verlenen van de opsporingsvergunning Rijnland niet direct en niet actueel worden geraakt.

Het vergunde gebied op grond van de opsporingsvergunning Rijnland heeft betrekking tot de op diepe ondergrond met als ondergrens de basis van de Altena Groep (500 meter tot ongeveer 2.000 meter onder het maaiveld). Het grondwaterbeschermingsgebied bevindt zich in een andere grondlaag en op grote afstand in diepte van het vergunde opsporingsgebied. Daardoor kunnen de belangen van grondwaterbescherming en drinkwaterwinning niet door de opsporingsvergunning Rijnland en de daaruit voortvloeiende gebiedsreservering in de diepe ondergrond worden geraakt.

De stelling van Dunea dat de grondwaterbeschermingsgebieden en drinkwaterwingebieden nu deel uitmaken van de markt voor aardwarmte kan dan ook niet worden gevolgd. Het feit dat het gebied in de diepe ondergrond, ver onder de grondwaterbeschermingsgebieden wordt vergund voor opsporing naar aardwarmte, maakt niet dat de aardlaag waarin de warmte zich bevindt, in een latere fase vanuit het grondwaterbeschermingsgebied moet worden aangeboord. En ook niet dat de aardwarmte uit de betreffende aardlaag – in een nog latere fase – alleen gewonnen kan worden vanuit het grondwaterbeschermingsgebied. De aardwarmte kan – als het zover komt – gewonnen worden vanuit een locatie op afstand van grondwaterbeschermingsgebieden via een schuine boring onder het grondwaterbeschermingsgebied of doormiddel van een rechte boring op enige afstand naast het grondwaterbeschermingsgebied.

Voor alle duidelijkheid merk ik op dat de opsporingsvergunning noch ondergronds noch bovengronds rechten geeft om fysieke activiteiten in het gebied uit te voeren. Ook geeft de opsporingsvergunning geen enkele garantie voor het mogen verrichten van fysieke activiteiten in een latere fase. Voor de fysieke activiteiten zijn andere vergunningen nodig, die ieder volgens het eigen toetsingskader worden beoordeeld. Voor bijvoorbeeld het doen van een boring naar de betreffende grondlaag om te onderzoeken of aardwarmte daar aanwezig is en hoe de tussenliggende grondlagen exact zijn samengesteld, is een omgevingsvergunning op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (hierna: Wabo) vereist en na inwerkingtreding van het wetsvoorstel tot wijziging van de Mbw¹ beoogd per 1 januari 2023 een 'startvergunning' en een omgevingsvergunning op grond van de Wabo.²

Het is nu nog niet zeker óf en waar een boring zal plaatsvinden. De boring betreft dus een toekomstige, onzekere ontwikkeling. De belangen van de provincie en Dunea zijn onvoldoende actueel geraakt door de opsporingsvergunning Rijnland.

Het is mogelijk dat de provincie en Dunea bij het verlenen van de Wabo-vergunning of andere vergunningen in een latere fase wel een rechtstreeks betrokken belang hebben omdat er dan sprake is van bovengrondse en ondergrondse activiteiten. Eén en ander zal afhankelijk zijn van de vraag of die activiteit ook daadwerkelijk gaat plaatsvinden (het is immers mogelijk dat het onderzoek uitwijst dat het beoogde gebied niet geschikt is voor aardwarmtewinning), het soort activiteit en de bovengrondse locatie waar deze activiteit zou plaatsvinden.

B. Argumenten provincie en Dunea belanghebbendheid

Vanwege het feit dat de opsporingsvergunning enkel een gebiedsreservering in de diepe ondergrond betreft en geen recht geeft om fysieke activiteiten in het gebied uit te voeren, kan ik de provincie niet volgen in haar standpunt dat haar belang bij de opsporingsvergunning voortvloeit uit haar algemene verantwoordelijkheid voor het grondwater en voor het bereiken van de milieudoelstellingen die volgen uit de Kaderrichtlijn water en de Grondwaterrichtlijn, zowel binnen als buiten de grondwaterbeschermingsgebieden, of vanwege de zorgplicht op grond van artikel 2 van de Drinkwaterwet. De provinciale bevoegdheden in dit kader worden door het verlenen van de opsporingsvergunning niet doorkruist of belemmerd. Het enkele feit dat de Mbw in artikel 9 en 13 het planmatig beheer van natuurlijke rijkdommen waaronder grondwater met het oog op de winning van drinkwater noemt, maakt niet dat het belang van de provincie of Dunea alleen daardoor rechtstreeks is geraakt. Dit artikel gaat over de belangen die bij de afweging moeten worden betrokken, daarmee is niet gezegd dat de belangen van de provincie of Dunea direct en actueel zijn geraakt. Hierboven onder A heb ik uiteen gezet waarom ik van mening ben dat dat niet het geval is.

Ter verdere toelichting merk ik het volgende op. Bij de afweging in het kader van de verlening van de opsporingsvergunning wordt op grond van artikel 9 van de

¹ *Kamerstukken II*, 2019-2020, 35 531, nr. 2. Wijziging van de Mijnbouwwet (aanpassing van het vergunningsstelsel voor opsporen en winnen van aardwarmte.)

² Artikel 2,1 eerste lid, aanhef en onder e, van de Wabo in samenhang gelezen met artikel 2,5, onder a, van het besluit omgevingsrecht.

Mbw bij de afweging over planmatig beheer van natuurlijke rijkdommen waaronder grondwater met het oog op de winning van drinkwater gekeken of de gebiedsbescherming die de grondwaterbescherming met zich meebrengt, maakt dat in de fase van de opsporingsvergunning al duidelijk is dat mijnbouwactiviteiten in het betreffende gebied niet kunnen plaatsvinden. Dat zou het geval zijn als het voor de opsporingsvergunning aangevraagde gebied zo is gelegen dat het aanboren ervan en de winning daaruit in een latere fase niet anders dan via activiteiten in de beschermde gebieden bereikt kan worden. Als ten tijde van het beslissen over een aanvraag van een opsporingsvergunning al vaststaat dat om deze redenen uit een bepaald gebied geen aardwarmtewinning plaats zal kunnen vinden, is het niet opportuun om voor dit gebied een opsporingsvergunning te verlenen. Het gaat hier dus in feite om een vooruitwerking van een afweging die bij een latere vergunningverlening aan de orde is.

Wat betreft mijn bevoegdheid in artikel 13 van de Mbw om voorschriften aan de opsporingsvergunning te verbinden, houd ik nu rekening met het per 1 januari 2023 beoogde nieuwe stelsel voor vergunningverlening waarbij de opsporingsvergunning een toewijzing zoekgebied wordt. In het nieuwe stelsel zal een verbod van doorboring van een gebied dat bij of krachtens de wet is aangewezen voor de winning van drinkwater uit grondwater aan de startvergunning worden verbonden. De startvergunning is de vergunning volgend op de toewijzing zoekgebied.

Aldus wordt gehandeld overeenkomstig de provinciale milieuverordening, STRONG en ook met het door u aangehaalde amendement bij de aanpassing van het vergunningsstelsel voor opsporen en winnen van aardwarmte van Erkens en Grinwis³ van 31 januari 2022 dat zegt dat het doen van boringen naar aardwarmte in een gebied dat is aangewezen of gereserveerd voor de winning van drinkwater uit grondwater niet- maar vanuit een buiten een voor drinkwater uit grondwater gereserveerd gebied gelegen locatie schuin onder het beschermde gebied wél - is toegestaan.

Overigens maakt het grondwaterbeschermingsgebied maar een heel klein deel uit van de opsporingsvergunning.

Hiermee is niet gezegd dat bij activiteiten buiten een grondwaterbeschermingsgebied zonder meer vergunningen ten behoeve van aardwarmtewinning zullen worden verleend, maar die beoordeling doe ik niet al op voorhand bij de opsporingsvergunning, maar pas bij de vergunningverlening voor de betreffende activiteit.

Voor wat betreft het zoekgebied merk ik op dat het zoekgebied (nog) niet de status van beschermd gebied heeft. Als dat wel het geval zou zijn, geldt dat net als bovengenoemd bij een grondwaterbeschermingsgebied, er geen activiteiten in maar eventueel wel vanuit een buiten het gebied gelegen locatie onder het beschermde gebied aardwarmte gewonnen worden. Daarom zie ik ook voor het zoekgebied geen reden voor de conclusie dat het niet opportuun is om de opsporingsvergunning te verlenen.

³ *Kamerstukken II, 2021-2022, 35531, nr. 11.*

Ook in het adviesrecht van gedeputeerde staten op grond van artikel 16 van de Mbw als zodanig is naar mijn oordeel geen rechtstreeks belang van de provincie gelegen. Het enkele feit dat de provincie adviesrecht heeft ten aanzien van de opsporingsvergunning is niet voldoende om in haar belang te zijn geraakt. Het adviesrecht kan mede voorzien zijn in verband met taken van de provincie, maar, het adviesrecht maakt niet dat de daaruit voortvloeiende belangen dan ook zijn geraakt. Daarvoor moet een zelfstandige reden zijn. Zoals ik hierboven onder A heb overwogen is dat niet het geval.

Tot slot wijst Dunea op een uitspraak van de rechtbank Rotterdam waarin de milieuvereniging als belanghebbende bij de opsporingsvergunning is aangemerkt. Wat er verder ook van de uitspraak zij, het in die uitspraak aangevoerde milieubelang maakt nog niet dat Dunea op die grond als belanghebbende kan worden aangemerkt.

Gelet op het vorenstaande ben ik van oordeel dat de provincie en Dunea geen belanghebbenden zijn bij de opsporingsvergunning Rijnland en zij daarom niet-ontvankelijk zijn. Dat betekent dat ik niet toekom aan een beoordeling van de aangevoerde inhoudelijke bezwaargronden en ik het bestreden besluit handhaaf.

Beslissing

Gelet op hetgeen hiervoor is overwogen verklaar ik de bezwaren van het college en Dunea niet-ontvankelijk en handhaaf ik het bestreden besluit.

Hoogachtend,

De Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat,
namens deze

J.A. Hofman
MT-lid/hoofd juridisch advies, bezwaar en beroep
directie Wetgeving en Juridische Zaken

BEROEPSCLAUSULE

U kunt tegen deze beschikking beroep instellen bij de sector bestuursrecht van de rechtbank Den Haag, Postbus 20302, 2500 EH Den Haag. Het beroepschrift moet binnen zes weken na de dag waarop de beschikking u is toegezonden aan de rechtbank worden gestuurd.

Bijlage 1 – procedureverloop

Bij brief van 17 april 2020, heeft de Shell/D4 een aanvraag ingediend voor een opsporingsvergunning voor aardwarmte. Het aangevraagde gebied genaamd Rijnland en is gelegen in gemeenten Kaag en Braassem, Katwijk, Noordwijk, Oegstgeest, Hillegom, Teylingen, Lisse, Leiden, Leiderdorp (allen provincie Zuid-Holland) en Haarlemmermeer (provincie Noord-Holland).

Bij besluit van 24 augustus 2021 (kenmerk DGKE-WO / V-153) is de opsporingsvergunning voor zes jaar verleend. De vergunning geldt voor het gebied dat ligt in de provincie Zuid-Holland, in de gemeenten Hillegom, Kaag en Braassem, Katwijk, Leiden, Leiderdorp, Lisse, Noordwijk, Oegstgeest en Teylingen. De vergunning is verticaal begrensd met als ondergrens de basis van de Altena Groep.

De provincie en Dunea hebben tegen deze vergunning bezwaarschriften ingediend. De ontvangst van deze bezwaarschriften is schriftelijk bevestigd.

In verband met gesprekken die hebben plaatsgevonden tussen de provincie en Dunea is de behandeling van de bezwaarschriften aangehouden en de beslistermijn opgeschort tot en met 28 februari 2022.

Op 28 februari 2022 vond de hoorzitting plaats. Daarbij was ook de vergunninghouder aanwezig. Voor de samenstelling van de commissie en het verhandelde ter zitting verwijs ik naar het bijgevoegde verslag.

Bij e-mail van 8 april 2022 zijn nadere vragen gesteld aan de provincie en Dunea over belanghebbendheid.

Bij e-mail van 21 april 2022 heeft de provincie gereageerd en per e-mail van 22 april 2022 heeft Dunea gereageerd. Bij e-mail van 25 april 2022 heeft vergunninghouder gereageerd.

**Verslag van de hybride hoorzitting gehouden op maandag 28 februari 2022 naar aanleiding van de bezwaarschriften van de provincie Zuid-Holland en Dunea gericht tegen de volgende besluiten van de Minister van Economische Zaken en Klimaat: Opsporingsvergunning aardwarmte Leiden 2, van 17 augustus 2021 (V-108)
Opsporingsvergunning aardwarmte Leiden 3, van 17 augustus 2021 (V-135)
Opsporingsvergunning aardwarmte Rijnland, van 17 augustus 2021 (V-153)
Opsporingsvergunning aardwarmte Oude Rijn, van 18 augustus 2021 (V-3189)**

Aanwezig:

Namens de Staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat:

- mr. C.H.M Kraakman, werkzaam bij de directie Wetgeving en Juridische Zaken (voorzitter);
- mr. A.G.C. Bulten, werkzaam bij de directie Wetgeving en Juridische Zaken;
- K. van der Hoorn, MSc, werkzaam bij de directie Warmte en Ondergrond.

Namens bezwaarmakers:

Dunea N.V.:

- Dhr. M. Nagib
- Dhr. P. Dammers
- Mw. Van Velthoven

Provincie Zuid-Holland:

- Dhr. E.J. Kuik
- Dhr. E. Nijsingh

Namens vergunninghouders:

Yeager Energy B.V. (Oude Rijn):

- dhr. R. Hamersma

Wayland Energy B.V. (Leiden 3):

- mw. S. Hagedoorn

Eavor Europe B.V. (Leiden 2):

- dhr. H. Kol

Shell Geothermal B.V. (operator Rijnland):

- dhr. R. van Hoogstraten
- dhr. A. Meijer

Rol hoorcommissie en proces

De voorzitter opent de hoorzitting en heet de aanwezigen welkom. De leden van de hoorcommissie worden voorgesteld.

De voorzitter geeft aan dat alleen dhr. Van der Hoorn bij het nemen van het besluit van betrokken is geweest. De meerderheid van de leden, waaronder de voorzitter, is niet betrokken geweest bij de totstandkoming van het bestreden besluit, dit conform het gestelde in artikel 7:5, eerste lid, aanhef en onder b, van de Algemene wet bestuursrecht.

De voorzitter geeft aan dat de hoorcommissie niet bevoegd is standpunten in te nemen en dat er pas later schriftelijk op het bezwaar zal worden besloten. Doel van de hoorzitting is om bezwaarmakers en belanghebbenden de gelegenheid geven zijn standpunt toe te lichten en zoveel mogelijk relevante informatie verzamelen voor de beslissing op bezwaar. Van de hoorzitting wordt een verslag gemaakt dat zo spoedig mogelijk zal worden toegezonden. Eventuele opmerkingen op het verslag zullen niet tot wijziging van het verslag leiden, maar worden aan het verslag gehecht.

De voorzitter geeft aan dat de hoorzitting volgens de volgende stappen zal verlopen:

- 1^e ronde: toelichting op het bezwaarschrift en reactie vergunninghouders op bezwaarschrift
- 2^e ronde: vragen commissie
- 3^e ronde: laatste woord bezwaarmakers en vergunninghouders
- formaliteiten

De aanwezigen gaan desgevraagd akkoord met het opnemen van de hoorzitting voor de uitwerking van het verslag. Als het verslag is afgerond zal de opname worden verwijderd.

De voorzitter geeft de provincie allereerst het woord om hun bezwaarschriften nader toe te lichten.

Dhr. Kuik voert aan dat de provincie verzoekt om de opsporingsvergunningen aan te passen. De vergunningen overlappen met bestaande grondwaterbeschermingsgebieden en toekomstige drinkwaterwinningsgebieden die nu nog niet beschermd zijn. De minister heeft de adviezen van de provincie op dit punt naast zich neergelegd. Er zijn een aantal redenen om de besluiten aan te passen. Allereerst biedt artikel 9, tweede lid, onder f van de Mijnbouwwet (Mbw) daartoe de mogelijkheid. De minister kan op grond van dat artikel gebieden uitsluiten in verband met aanwezige rijkdommen, waaronder grondwater met het oog op de winning van drinkwater. In de vergunning in de gemeente Wassenaar is daarvan ook gebruik gemaakt. Dhr. Kuik citeert uit dat besluit: "het in de aanvraag aangeduide gebied betreft deels een gebied dat door de Minister van EZK niet geschikt wordt geacht voor de in de aanvraag vermelde activiteiten om redenen van het belang van het planmatig beheer en gebruik van aardwarmte. Voor dit gebied is niet voldaan aan artikel 9, eerste lid, aanhef en onder f, sub 2, van de Mbw."

Verder wijst dhr. Kuik op de recente behandeling van het wetsvoorstel voor de aanpassing van de mijnbouwwet. In het debat van 17 februari is het amendement van Erkens en Grinwis behandeld over niet boren in grondwaterbeschermingsgebieden. De stemming is 22 februari geweest en de meeste amendementen waaronder deze zijn aangenomen. Dhr. Kuik citeert het amendement: "Indien de in de aanvraag aangegeven aardlagen zich geheel of gedeeltelijk bevinden onder een gebied dat is aangewezen of gereserveerd bij of krachtens wet voor de winning van drinkwater uit grondwater, verbindt Onze Minister aan de startvergunning aardwarmte het voorschrift dat geen doorboring plaatsvindt door dat gebied." In nieuwe Mbw wordt boren in grondwaterbeschermingsgebieden dus uitgezonderd. De provincie meent dat de vergunningen in lijn hiermee moeten worden aangepast.

Dhr. Nijsingh licht het grondwaterbeschermingsbeleid toe. In de provinciale milieuverordening (PMV) wordt aangegeven dat grondwaterbeschermingsgebieden verticaal zijn begrensd dat zowel recht als schuin onder beschermingsgebieden wordt uitgesloten. De provincie gaat uit het van het voorzorgsprincipe en neemt geen enkel risico. Slechts 6 procent van het grondgebied van de provincie is geschikt voor de winning van drinkwater. In het overgrote deel van de provincie kunnen geothermie-initiatieven worden ontplooid. Voor geothermie zijn er voldoende mogelijkheden om buiten grondwaterbeschermingsgebieden plannen te ontplooien zodat dat voorgenomen energietransitie wordt vertraagd. Op voorhand moet al duidelijk zijn voor vergunninghouders dat daar niet geboord kan gaan worden. Dhr. Nijsingh gaat vervolgens in op de toekomstige drinkwaterwinning. Dunea, de provincie en hoogheemraadschap Rijnland zijn op zoek naar nieuwe drinkwaterbronnen. Het gebied rondom de Valkenburgse meer en de Groene Buffer is een zoekgebied voor drinkwater. Dit is ook opgenomen in het regionale waterprogramma dat door provinciale staten wordt vastgesteld. Het is niet aangewezen als grondwaterbeschermingsgebied. Maar het gebied is noodzakelijk om als zodanig aan te wijzen. De provincie is ook voornemens om dat gebied aan te wijzen en is daarmee ook gestart. Dunea is gestart met de eerste stap in de milieueffectrapportage om dit zoekgebied te gaan gebruiken als bron voor toekomstige drinkwaterwinning. Bij het afgeven van de opsporingsvergunningen wordt verzocht ook dit gebied uit te sluiten. Bestuursorganen hebben de plicht op grond van de drinkwaterwet om zorg te dragen voor duurzame veiligstelling van de drinkwaterwinning. Bij uitoefening van bevoegdheden is drinkwater een dringende redenen van groot openbaar belang. Daarom is onbegrijpelijk dat de opsporingsgebieden worden afgewezen in het zoekgebied voor drinkwater. Het belang van

geothermie ziet de provincie ook en werkt daar graag aan mee. Hiervoor is voldoende ruimte buiten de gebieden bestemd voor drinkwater.

De voorzitter bedankt de provincie en geeft het woord aan Dunea.

Dunea licht het bezwaar toe overeenkomstig de aan dit verslag gehechte pleitnota.

De voorzitter bedankt Dunea en geeft de vergunninghouders de gelegenheid te reageren.

Namens Shell Geothermal/D4 voert dhr. Hoogstraten het woord. Hij licht toe dat Shell Geothermal/D4 graag meewerkt aan dit proces omdat essentieel is dat waterveiligheid geborgd is en belangrijk is dat er duidelijkheid over is voor de ontwikkeling van projecten. Dhr. Hoogstraten verwacht dat de aanwezigen dezelfde belangen voor ogen hebben. Of er aanvullend beleid nodig is, is aan de overheden om te besluiten. In of door waterwingebieden boren is niet toegestaan, dat is bekend. Er is ook voldoende duidelijkheid bestaat op dit punt in de bestaande regelgeving. Voor de Rijnlandvergunning bestaan geen plannen om schuin te boren onder de waterwingebieden.

Namens Eavor voert dhr. Kol het woord. Hij merkt op dat er sheets zijn toegezonden. Het is helaas niet mogelijk deze te tonen maar deze zullen worden nagezonden aan de aanwezigen. Dhr. Kol merkt op dat hij het belang van drinkwater erkend en merkt op dat hij uit eigen ervaring weet dat er meerdere keren in drinkwatergebieden is geboord. Dit zijn grote putten die nooit risico's voor drinkwatergebieden hebben opgeleverd. Voor wat betreft de opsporingsvergunning Leiden 2 is slechts een hele kleine overlap met Valkenburgse meer, verder heeft Eavor de diepe rechten onder het vergunde gebied. Het primaire gebied waar Eavor naar kijkt is zuidoostelijke hoek, in eerste instantie naar gebieden dieper dan 3500 meter, ver verwijderd van dat gebied. Afhankelijk van de temperatuur zou Eavor het gehele vergunningsgebied willen gebruiken. Eavor zou niet door het Valkenburgse meer willen boren maar wel de mogelijkheid open willen houden om onder het Valkenburgse Meer te boren. De techniek die Eavor wil gebruiken wijkt duidelijk af van conventionele geothermie. Eavor wil een systeem van meerdere horizontale putten boren die parallel aan elkaar lopen in de ondergrond. Het is een gesloten systeem waarbij de vloeistof in de putten niet in contact staat met het gesteente. Er wordt als het ware een radiator in de ondergrond gebouwd waarin het geïnjecteerde koude water in de putten door de ondergrond wordt opgewarmd en via dezelfde putten weer naar het oppervlak stroomt. Hierbij wordt schoon water gecirculeerd, waarbij geen corrosieproblemen ontstaan en waar geen druk op staat. Er is geen enkel risico van lekkage. Daarbovenop komt er goede monitoring waardoor eventuele lekkage direct zichtbaar is.

We zouden graag de mogelijkheid openhouden om ook de gebieden onder en nabij grondwaterwinningsgebieden te gebruiken ook al is dat niet het primaire aandachtsgebied.

Namens Wayland Energy voert mevrouw Hagedoorn het woord. Zij voert aan dat geothermie veilig kan plaatsvinden en dat dat ook blijkt uit hoe het in Nederland gaat en de wetgeving daar ook op is aangepast. De industriestandaard Duurzaam putontwerp is sinds een jaar vastgesteld met ook draagvlak van drinkwatersector en dat is een extra waarborg dat geothermie veilig kan worden toegepast en het mogelijk moet blijven om schuin te kunnen boren onder, in ons geval Valkenburgse meer, een gebied dat naar verwachting in de toekomst wordt aangemerkt als drinkwaterwingebied. Wayland Energy meent dat dit veilig kan en dat het mogelijk moet blijven. Niet uit de gedachte van 'rupsje nooit genoeg', maar omdat er te gemakkelijk wordt gezegd dat er veel ruimte elders is in de provincie voor geothermie. Het is een heel ingewikkelde puzzel om een geothermieproject te ontwikkelen. Ondergrondse en bovengrondse factoren, zoals breuken en het vinden van een geschikte boorlocatie, maken het lastig om een enigszins rendabele businesscase te vormen. Het is een 5D puzzel om al die facetten aan elkaar te knopen en een enigszins haalbaar project voor elkaar te boksen. Dat is echt niet makkelijk. Vanuit de gemeente is het ook een heel moeilijke puzzel om boorlocaties vrij te maken, met name in de gebouwde omgeving. Het belang van energietransitie is duidelijk, maar het blijft heel lastig om het te realiseren. Het is niet zo gemakkelijk om te zeggen doe geothermie maar ergens anders. Zo werkt het absoluut niet. Wayland Energy ziet potentie in de ondergrond in het westelijke gebied van de opsporingsvergunning Leiden 3, onder het Valkenburgse Meer, voor benutten van de diepe ondergrond voor aardwarmte. Wayland Energy zou het heel vervelend vinden als dat gebied van de vergunning eraf wordt gehaald. Dat heeft consequenties voor de toepassing van geothermie in Leiden en dus voor de energietransitie. Wayland Energy wil de mogelijkheid hebben om onder het Valkenburgse Meer in de toekomst een put te boren en zou graag met collega's van Dunea het gesprek voeren om te kijken naar een boorlocatie buiten het toekomstige beschermde gebied maar die wel onder dat gebied uitkomt. Er is een start gemaakt met die dialoog en dat voelde goed en dat wil Wayland Energy graag voortzetten. Er loopt nu een juridisch traject in het kader van de bezwaarschriften, maar Wayland Energy hoopt in een open dialoog het erover te hebben over de manier waarop geothermie en drinkwaterbescherming samen kunnen gaan in het betreffende gebied en over bijvoorbeeld de randvoorwaarden die dan zouden kunnen worden

gesteld zoals monitoring. De industriestandaard Duurzaam putontwerp is de standaard voor de boorput. Wel pleit Wayland Energy voor snelle duidelijkheid. Er wordt te gemakkelijk door EZK gezegd dat bepaalde punten pas bij de omgevingsvergunning aan de orde komen. Als pas in later traject duidelijk wordt dat niet onder het Valkenburgse Meer kan worden geboord, dan wil Wayland Energy dat graag nu al weten. Het ontwikkelen van een geothermie project is een kostbaar traject. Tot slot een nabrander. Bij het lezen van de stukken van Dunea en de provincie komt ook een ander puntje naar boven, wat een vertroebeling van de belangen zou kunnen betekenen. Bescherming van drinkwater is ontzettend belangrijk en daarover gaat Wayland Energy graag in gesprek. Maar het zou niet zo moeten zijn dat er mogelijk ook een beetje een ander belang speelt met betrekking tot de plannen voor de toepassing van aquathermie en WKO's door Dunea. En Warmteling dat bij de provincie een rol zou kunnen spelen. Wayland Energy hoopt dat deze belangen geen rol spelen bij de bezwaren op de opsporingsvergunning die zijn ingediend. Wordt nu ook niet genoemd gelukkig, maar deze zaken werden wel genoemd in de schriftelijke adviezen van Dunea en de provincie bij de verlening van de opsporingsvergunning.

Dhr. Hamersma voert namens Yeager Energy B.V. het woord en voert aan dat Yeager Energy B.V niet van plan is direct in drinkwatergebieden te boren. Maar, en zo blijkt ook uit sheet 1, kan gedefinieerd, schuin, boren inclusief winnen veilig worden uitgevoerd. Deze activiteiten op kilometers diepte hebben geen verband met en geen effect op de ondiepe drinkwaterlagen en drinkwatergebieden. Op de slide is ook te zien dat de typische drinkwaterwinning in Zuid-Holland (Dunea) alleen infiltratiewinning betreft waarbij het water van buiten de provincie gehaald wordt. Er is dus geen sprake van directe grondwaterwinning in Zuid-Holland. Er wordt al meer dan 80 jaar geboord in Nederland, ook in en onder drinkwaterwingebieden en dit heeft nooit geleid tot drinkwaterproblemen. Er zijn tegen de 6000 putten geboord in Nederland. En Nederland heeft een zeer grote dichtheid van 2D en 3D seismiek en dus is enorm veel inzicht in de ondergrond waardoor risico's tot het minimum worden beperkt. Op slide 2 zie je het gebied van Yeager en ook de andere vergunninghouders. Volgens de kerngegevens drinkwater 2021 van de vereniging drinkwaterbedrijven Nederland wordt drinkwater met name gewonnen door het oppompen van grondwater. De verdeling in Nederland is 65 procent grondwater, 34 procent oppervlaktewater en 1 procent duinwater. Dat is waar we het over hebben in Zuid-Holland. In Zuid-Holland is dat de enige manier van waterwinning. De smalle kuststrook boven Den Haag, Noordwijk. Daar ligt het vergunningsgebied van Oude Rijn. De vergunning Oude Rijn is een opsporingsvergunning en geen winningsvergunning. De bezwaren lijken prematuur en zijn niet of slecht onderbouwd. Technisch wordt er niets onderbouwd. Er wordt daarnaast slechts of selectief verwezen naar bronnen, het advies van de Algemene rekenkamer en STRONG. Het uitgangspunt van de bezwaren van Dunea en de provincie lijkt dat drinkwater boven alles gaat. Maar zoals blijkt uit STRONG zijn mijnbouw en drinkwatervoorziening van gelijk nationaal belang. Er zijn diverse handvatten en wetten om het belang van de drinkwatervoorziening te behartigen. Mijnbouwwet, Wabo, wet milieubeheer en Wet ruimtelijke ordening. Er wordt selectief verwezen naar STRONG. STRONG is opgesteld om bij botsende belangen van drinkwater en mijnbouw keuzes te maken. Beleid, toestaan en uitsluiten van activiteiten. Ook effecten op de bovengrond wegen mee. Er zijn een aantal grepen uit STRONG geciteerd in mijn ingediende stuk, een paar noem ik hier ook:

"In de gebieden waar nu grondwater wordt onttrokken voor de openbare drinkwatervoorziening is het risico op verontreiniging door mijnbouwactiviteiten, hoe klein ook, niet acceptabel. Een eventueel optredende verontreiniging heeft namelijk grote consequenties voor de huidige drinkwatervoorziening. De provincies sluiten daarom mijnbouwactiviteiten uit in de waterwingebieden, grondwaterbeschermingsgebieden en boringvrije zones rondom bestaande winputten. Het Rijk zal voor deze activiteiten dan ook geen omgevingsvergunning afgeven.

Boringen die van buiten de begrenzing van deze beschermingsgebieden tot onder deze voorraden komen acht het kabinet in beginsel wel mogelijk, mits er geen risico's zijn voor de kwaliteit van het grondwater." In STRONG staat verder: "Mijnbouwactiviteiten binnen de begrenzing van deze grondwaterreserves (Nationale Grondwater Reserves) zijn in principe mogelijk onder de strenge voorwaarden die ook elders in Nederland gelden."

Verder:

"De provincies houden de gebieden met goede potenties voor geothermie, winning van aardgas uit kleine velden en CO₂-opslag zoveel mogelijk buiten de begrenzing van Aanvullende Strategische Voorraden. Behalve in de waterwingebieden, grondwaterbeschermingsgebieden en boringvrije

zones rondom bestaande grondwaterwinningen voor de drinkwatervoorziening worden deze mijnbouwactiviteiten nergens op voorhand uitgesloten.”

En tot slot:

“In deze structuurvisie wordt het centrale doel ‘duurzaam, veilige en efficiënt gebruik’ toegespitst op de nationale belangen ‘drinkwatervoorziening’ en ‘mijnbouwactiviteiten’.

Deze structuurvisie beoogt ervoor te zorgen dat:

- er in de toekomst voldoende mogelijkheden zijn voor de winning van grondwater voor de drinkwatervoorziening;
- de hiervoor noodzakelijke belangenafweging en besluitvorming plaatsvindt in goede samenwerking tussen alle overheden, marktpartijen en maatschappelijke organisaties, met oog voor de veiligheid en belangen van de burgers
- er voldoende ruimte wordt geboden voor toekomstige mijnbouwactiviteiten, mede gericht op de transitie naar een duurzame energievoorziening en het realiseren van de klimaatdoelen;”

Ook hier wordt benadrukt dat overleg van cruciaal belang is en daar is totaal geen sprake van. Naast STRONG is ook het Plan MER opgericht, dat heeft als doel de brede milieugevolgen van de Structuurvisie in kaart te brengen. Het planMER heeft formeel als doel de brede milieugevolgen van de Structuurvisie in kaart te brengen. Het planMER richt zich op de toekomstige ontwikkelingen van verschillende ondergrondfuncties die van nationaal belang zijn. Het gaat hier om mijnbouwactiviteiten waarvoor het Rijk de vergunningverlenende partij is en om grondwaterwinning voor de drinkwatervoorziening als nationaal belang.

Voor het planMER zijn vier hypothetische scenario’s uitgewerkt:

- **Drinkwater voorop.** De bescherming van grondwater voor de drinkwatervoorziening staat in dit scenario centraal. Naast de mogelijke gebieden voor de toekomstige drinkwaterwinningen worden ook de potentiële nationale grondwaterreserves beschermd in dit scenario
- **Fossiel met CO₂-opslag.** In dit scenario staat het behalen van de klimaatdoelstelling door de opslag van CO₂ centraal. Wanneer gasvelden uit geproduceerd zijn, ontstaat er in het gasveld ruimte voor de permanente opslag van CO₂
- **Maximaal hernieuwbaar.** In dit scenario wordt de transitie naar duurzame energie zo snel als mogelijk gerealiseerd. De ondergrond levert hier een bijdrage aan via geothermie en het bufferen van energie in zoutcavernes
- **Opslag en handel in gas.** In dit scenario speelt de gasrotonde een centrale rol. Dit betekent dat, naast de winning van conventioneel gas, oog is voor de opslag van gas in de ondergrond en de winning van schaliegas.

Ik heb gekeken naar de eerste, het meest gunstige scenario voor drinkwater, het scenario ‘drinkwater voorop’.

Voor deze vier scenario’s zijn verhaallijnen uitgewerkt en is een voorkeursvolgorde voor de verschillende ondergrondfuncties bepaald. In de opbouw van de scenario’s is gekeken welke functies elkaar uitsluiten.

Bij het eerste scenario is de prioriteitsvolgorde van functies in het planMER aangehouden:

1. Grondwaterwinning voor drinkwater
2. Zoutwinning
3. Winning van geothermie
4. Opslag in zoutcavernes
5. Gaswinning (gevolgd door CO₂-opslag)
6. Oliewinning
7. Schaliegaswinning

Dan verwijs ik naar de derde slide. Er zijn kaarten gemaakt. Links is maximale inzet geothermie, in de meest gunstige scenario voor drinkwatervoorziening (rechts) zien we als we inzoomen op de provincie Zuid-Holland dat er veel ruimte is voor geothermie. Dat komt omdat de beoogde waterreserves liggen in het oosten en niet in de provincie Zuid-Holland.

Dan slide 4. Als basiskaart voor het kansrijke gebieden voor nieuwe drinkwaterwinning zijn gebieden geselecteerd die in principe geschikt zijn voor de winning van grondwater voor de drinkwatervoorziening. Hieruit blijkt onder andere dat deze potentiegebieden niet in de Randstad liggen maar meer oostelijk. Juist in het westen van Nederland is de vraag naar duurzame warmte groot en is er tevens een groot potentieel voor aardwarmte aanwezig. Het lijkt daarom ook

voorbarig om de winning van geothermie in dit deel van Nederland te beperken. In de provincie Zuid-Holland en de vergunning Oude Rijn zijn geen nationale grondwaterbeschermingsgebieden. Slide 5,6,7 Er zijn ook geen aanvullende strategische gebieden aangewezen. In conclusie zijn wij van mening dat de bezwaren van het drinkwaterbedrijf Dunea en de provincie Zuid-Holland op de opsporingsvergunning aardwarmte Oude Rijn prematuur zijn (er is immers genoeg wettelijk kader om de drinkwatervoorziening veilig te stellen), politiek gemotiveerd lijken, slecht technisch en juridisch onderbouwd zijn, leiden tot onnodige vertragingen van de energietransitie en niet bevorderlijk zijn voor een oplossingsgerichte samenwerking waarbij het nationaal belang en de belangen van beide partijen, drinkwatervoorziening en mijnbouwactiviteiten, op een gelijke voet worden overwogen binnen het wettelijk kader en het nationale ruimtelijk beleid voor de ondergrond – er wordt niet gehandeld in de geest van STRONG.

Voorzitter dankt allen voor hun toelichting. Ze concludeert dat aan de kant van Dunea en de provincie heel veel zorgen zijn over waterkwaliteit en boringen in beschermde gebieden. Aan de andere kant zeggen de vergunninghouders dat ze niet gaan boren in beschermde gebieden, want dat is verboden. Een aantal vergunninghouders geeft aan ook niet onder beschermde gebieden te willen boren. Dus daar lijkt een verschillend beeld te zijn. De voorzitter licht toe dat het in deze zaken gaat over 4 opsporingsvergunningen. De opsporingsvergunninghouder geeft het recht om onderzoek te doen in een bepaald gebied voor mogelijkheden voor in dit geval aardwarmte. Het gebied wordt op oppervlakte weergegeven maar strekt zich uit tot de diepe ondergrond. Deze vergunningen geven geen toestemming om boringen te verrichten, daar zijn andere vergunningen voor nodig. Het punt van mevrouw Hagedoorn, namelijk in een vroeg stadium duidelijkheid krijgen, kan niet. Wat er verder mag wordt later besloten in een ander kader, dat hangt ook weer af van welke vergunningen worden aangevraagd. Maar uw wens tot voortvarend handelen en duidelijkheid is helder en gehoord. Het gaat nu eerst over de opsporingsvergunning. Waar het in bezwaar over gaat is of deze vergunningen terecht zijn verleend.

Als het gaat over mijnbouwvergunningen en het hele grote belang van veilig drinkwater dat de provincie en Dunea aanvoeren geeft de al genoemde structuurvisie Ondergrond (STRONG) de afweging tussen deze belangen. De structuurvisie is er gekomen omdat het over grote zwaarwegende belangen gaat. Wij hebben zowel Dunea en de provincie als de vergunninghouders goed gehoord. STRONG geeft een weging en heeft gezegd dat de provincie gaat over het aanwijzen van waterwingebieden, grondwaterbeschermingsgebieden en boringsvrije zones. En in die gebieden wordt niet geboord.

De voorzitter vraagt aan Dunea en aan de provincie of zij kunnen toelichten hoe de bezwaren in dat licht gezien moeten worden, gelet op STRONG en deze weging. Aan uw bezwaar is toch tegemoet gekomen. Of bent u het niet eens met STRONG en daar wilt u iets aan doen?

Dhr. Nagib stelt dat hij begrijpt dat de wetgever eigenlijk zegt het is te vroeg om op dit moment al een risicoindeling te maken over welke risico's waar bestaan. Het is een toestemming aan de vergunninghouder om te kijken waar het mogelijk is om aardwarmte te realiseren. We begrijpen het kader, maar de wet en uit de wetsgeschiedenis laat zien dat er niet een harde knip bestaat tussen marktordering en andere factoren zoals milieu en veiligheid. Andere factoren kunnen bij de opsporingsvergunning ook al een rol spelen. De wetgever zegt ook dat hij de Minister de mogelijkheid wil geven om in een vroeg stadium regie te voeren. En dat is de reden dat de weigeringsgronden, waaronder planmatig beheer van de grond dat dat in die fase een rol kan spelen. En van de provincie begrepen dat de Minister heeft daar al eerder gebruik van gemaakt, namelijk in de vergunning bij Wassenaar. Daar is in de opsporingsvergunning een grondwaterbeschermingsgebied uitgesloten. Dan begrijp ik niet waarom het niet zou kunnen.

De voorzitter licht toe dat niet in detail op deze vergunning kan worden ingegaan omdat de vergunninghouder niet aanwezig is vandaag, maar het antwoord blijkt uit de gehele overweging in de beschikking. Nu is slechts een deel geciteerd. Het verhaal is groter dan dit.

Dhr. Nagib benadrukt dat voorzorg van groot belang is. De vraag naar drinkwater enorm toeneemt en de kwaliteit van drinkwater heel hard achteruit gaat waardoor er ook minder beschikbaar is.

Dunea moet echt nu acteren. In provincie Zuid Holland zijn heel weinig geschikt water is om drinkwater van te maken en daar moeten we daarom zo voorzichtig mogelijk mee omgaan. Men kan die risico's die aardwarmte met zich meebrengen niet uitsluiten. Er zijn ook geothermieprojecten misgegaan. Dat is de reden waarom Dunea bezwaar heeft gemaakt
De gebieden moeten op voorhand worden uitgesloten en daar zijn juridisch gezien ook de mogelijkheden voor.

Dhr. Nijsingh licht toe dat de provincie een provinciale milieuverordening vastgesteld en daarin staat dat in grondwaterbeschermingsgebieden niet in maar ook niet schuin onder geboord worden. Met het verlenen van de opsporingsvergunningen wordt de indruk gewekt dat er wel geboord kan worden en dat is niet waar. Het Valkenburgse meer is op dit moment nog niet beschermd, maar dat plan is er wel, daar mag je dus ook niet in en schuin onder boren. Dhr. Nijsingh merkt verder in reactie op Yeager Energy op dat er wel ASV en boringsvrije zones zijn aangewezen in de provincie, niet in deze vergunningsgebieden.

De voorzitter stelt dat ze het standpunt zo begrijpt dat er zorgen zijn dat er toch in en onder die gebieden geboord gaat worden.

Dhr. Nijsingh beaamt en benadrukt dat het ook verboden is in de provinciale milieuverordening.

De voorzitter stelt dat duidelijk is dat in een grondwaterbeschermingsgebied niet geboord gaat worden en dat de betogen van alle vergunninghouders ook helder is dat zij ook weten dat daar niet geboord gaat worden.

Dhr. Nijsingh vult aan dat de vergunninghouders wel plannen hebben om onder de Valkenburgse meer te gaan boren en dat gebied gaat de provincie aanwijzen als beschermingsgebied.

De voorzitter vraagt de provincie of zij de Minister vraagt om deze nog aan te wijzen gebieden te behandelen als een wel aangewezen gebied? En zijn er concrete plannen voor deze aanwijzing?

Dhr. Nijsingh beaamt dat dat inderdaad is wat de Minister wordt gevraagd. Er zijn concrete plannen. Het is al vastgelegd in het regionaal waterprogramma. Dunea is concreet ook bezig de procedure op te starten om te gaan kijken hoe het gebied kan worden ingezet voor de drinkwatervoorziening en dan gaat de provincie het aanwijzen als beschermingsgebied. De paden van de vergunninghouders en Dunea kruisen elkaar eigenlijk.

De voorzitter stelt dat geen van de vergunninghouders in de gebieden gaat boren maar wellicht wel onder Valkenburgse Meer of een andere plaats. De provincie stelt zojuist dat dit verboden is in de PMV. De voorzitter vraagt of de provincie daartoe bevoegd is? Klopt het niet dat de bevoegdheid van de provincie reikt tot 100 meter diep?

Dhr. Nijsingh stelt dat zij daartoe bevoegd zijn omdat zij regels mogen stellen over grondwaterbeschermingsgebieden. Dhr. Kuik vult aan dat de provincie bevoegd is tot 500 meter diepte en dat hun jurist verzekerd heeft dat het uitsluiten van schuin boren inderdaad mogelijk is.

De voorzitter stelt dat ook het debat afgelopen week over het wetsvoorstel geothermie is aangehaald. Daarin is gezegd dat er niet geboord gaat worden in grondwaterbeschermingsgebieden en daarbij is expliciet gezegd dat wel onder de grondwaterbeschermingsgebieden geboord mag worden. De voorzitter vraagt of de provincie daar op wil reageren.

Dhr. Nagib stelt dat dat klopt maar dat erbij staat onder strenge voorwaarden.

De voorzitter benadrukt dat die vergunning altijd onder voorwaarden wordt verleend.

Dhr. Kuik licht toe dat schuin boren onder de grondwaterbeschermingsgebieden kan onder zeer strenge voorwaarden. Goede technische voorwaarden, monitoring en financiële zekerheden. Blijft

wel staan dat wij een voorzorgsprincipe hanteren. De provincie wil geen enkel risico lopen en daarom het verbod op schuin boren.

De voorzitter stelt dat bij de beoordeling van de bezwaren gekeken wordt naar de geldende kaders en STRONG is daar onderdeel van. Dunea en de provincie zeggen dat ze het voorzorgsprincipe hanteren. De voorzitter vraagt of ze het goed begrepen heeft dat eigenlijk gezegd wordt dat zij het niet eens zijn met het afwegingskader in STRONG? En dat er meer beschermd moet worden dan er in STRONG staat?

Dhr. Nagib stelt dat dat niet is hoe zijn toelichting bedoeld is. In STRONG staat dat de minister zich aansluit bij het provinciale kader. Als de provincie inderdaad bevoegd is om in en schuin onder grondwaterbeschermingsgebieden boren uit te sluiten, en een omgevingsvergunning dus niet kan worden afgegeven, dat de opsporingsvergunningen daarop zouden moeten aansluiten.

Dhr. Meijer van Shell licht toe dat aanboren iets anders is dan winnen. Shell heeft geen plannen om onder grondwaterbeschermingsgebieden te boren, maar voor het algemene beeld het volgende. Als naast een grondwaterbeschermingsgebied een verticale boring wordt gezet om in de diepte een watervoerende laag voor aardwarmte aan te prikken dan wordt warmte onttrokken ook uit het gebied onder het grondwaterbeschermingsgebied, zonder daar schuin onder te boren. En daar heb je dan de opsporingsvergunning voor nodig. Als er geen opsporingsvergunning is vergund waarvoor later een winningsvergunning is verleend, dan mag er geen water of warmte worden onttrokken uit het gebied. Het gebied geheel separeren en daarvoor geen opsporingsvergunning verlenen kan dus niet. Dhr. Meijer benadrukt dat alle begrip bestaat voor de wens van provincie en Dunea om die grondwaterbeschermingsgebieden te beschermen. Maar dat is ook heel goed te doen. Het uitzonderen van een stukje onder zo'n gebied dat werkt niet met hoe je zo'n warmtevoerende laag gaat winnen.

De voorzitter vraagt aanwezigen of zij nog iets willen aanvullen wat nog niet is gezegd.

De provincie en Dunea hebben inhoudelijk alles gezegd. Dhr. Nagib vraagt wat er gebeurd met de beslistermijn.

De voorzitter stelt voor om die op 4 weken te zetten, dit in verband met het verslag eventuele reactie daarop.

Dhr. Nagib stelt dat hij erop terugkomt bij het terugsturen van het verslag. Dhr. Kuik gaat akkoord met de beslistermijn van 4 weken.

Dhr. Van Hoogstraten stelt dat de oorspronkelijke berichtgeving veel schade heeft toegebracht aan het vertrouwen in aardwarmte. En dat is onnodig en men moet niet onderschatten hoeveel schade deze berichtgeving toebrengt omdat het een complex vraagstuk is. Het gaat om bevoegdheden van overheden, STRONG, het is technisch complex. Shell is heel erg voor deze discussie en ook voor transparantie en vraag dus niet om geheimhouding, maar Shell zou ervoor willen pleiten dat met zijn allen voorzichtig communiceren en dit goed met elkaar bespreken, maar niet onnodig alarmerende berichten de wereld insturen die mensen die de materie niet begrijpen op het verkeerde been zetten.

Dhr. Kol licht toe dat er verschillende technieken zijn voor geothermie. Risico's liggen bij ervaringen uit het verleden. Nu zijn er nieuwe technieken. Dhr. Kol verzoekt de visuals nog rond te sturen.

De voorzitter stelt voor om eventuele reactie op deze visuals te geven bij het becommentariëren van het verslag van de hoorzitting.

Mw. Hagedoorn licht toe dat er geen reden is om aan te nemen dat geothermie een risico vormt voor drinkwater en pleit ervoor om in alle openheid met experts aan tafel te gaan, zoals ook in een eerder gesprek met Dunea is aangegeven, om daarvan met elkaar overtuigd te raken. Alles uitsluiten onder het voorzorgsprincipe is te simpel. Dat is niet de basis van het gesprek waarbij beide belangen een plekje moeten krijgen in de maatschappij. Er is al een goed gesprek geweest en mw. Hagedoorn hoopt dat deze gesprekken door kunnen gaan. Mw. Hagedoorn sluit zich daarnaast aan bij wat is aangevoerd door Shell voor wat betreft de informatie die in de media beland. Er zijn op dit moment nog geen plannen om te boren onder het Valkenburgse Meer, eerst moet nog een heel zorgvuldig proces worden doorlopen om te komen tot een goede locatiekeuze waarbij alle partijen betrokken moeten worden. De eerste stappen van een onderzoek naar de potentie van geothermie in regio Leiden laten zien dat het een belangrijk onderdeel kan zijn van de energietransitie in Leiden.

Dhr. Hamersma licht toe dat met name de technische onderbouwing wordt gemist in de bezwaarschriften. Wat is nu technisch het probleem? Wat zijn de cases in het verleden waar drinkwater in de problemen is gekomen? Er zijn wel voorbeelden waar het goed gaat. In het Westland

wordt al 15 jaar geboord. In Parijs is al sinds 1969 geothermie in gebieden waar ook water wordt gewonnen, zonder problemen. Graag zou hij niet het onderbuikgevoel maar de feiten willen horen. Tot slot sluit ook dhr. Hamersma zich aan bij Shell en verzoekt om in gesprek te blijven in de geest van STRONG.

Dhr. Nagib reageert dat hij betreurt dat de pogingen van dhr. Hamersma om in gesprek te gaan met Dunea zijn mislukt en zegt dat hij intern zal uitzoeken wat daar is gebeurd.

De voorzitter dankt de aanwezigen voor hun komst en inbreng en sluit de hoorzitting.

=====